

Middelen tegen vogelmijt; welke zijn toegestaan?

Door Francesca Neijenhuis*, Monique Mul*, Maria Groot**, Thea van Niekerk*

*Wageningen Livestock Research

**Wageningen Food Safety Research

1 Inleiding

Naast preventie en monitoring van vogelmijt is de inzet van middelen een onderdeel van Integrated Pest Management (IPM). Als vogelmijt (*Dermanyssus gallinae*) zich manifesteert dan worden eerst niet-chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen ingezet. Mocht dit onvoldoende werken dan volgt de keuze voor een chemisch-synthetische middel.

Pluimveehouders geven aan dat het lastig is om na te gaan welke middelen ingezet kunnen en mogen worden tegen vogelmijt. In dit artikel beschrijven we hoe en bij welke instanties nagegaan kan worden welke middelen gebruikt mogen worden.

2 Wanneer mag een middel worden ingezet tegen vogelmijt?

De kortste weg om uit te leggen of een middel gebruikt mag worden tegen vogelmijt is: *zodra er sprake is van een claim tegen vogelmijt in de beschrijving van, of in de naam van een middel dan is er per definitie sprake van een diergeneesmiddel of een biocide*. Een dergelijk product moet een registratie hebben voor gebruik in Nederland en/of de Europese Unie bij pluimvee. Het registratienummer is o.a. te vinden op de verpakking.

Het onderscheid tussen een diergeneesmiddel en een biocide is niet volledig zwart/wit; in het geval van vogelmijt in de leghennenhouderij is een diergeneesmiddel bedoeld om de kip gezond te maken en een biocide om de vogelmijt te doden of af te weren.

3 Zoeken in informatiedatabanken

Diergeneesmiddelen worden op EU-niveau door de Europese Commissie of op nationaal niveau door de bevoegde autoriteiten, in Nederland het College ter Beoordeling Geneesmiddelen (CBG), beoordeeld. De in Nederland beoordeelde en toegestane diergeneesmiddelen zijn te vinden in de Diergeneesmiddeleninformatiebank van het CBG ([CBG](#), zie Figuur 1). Via het specifiek zoeken [op doeldier 'Kippen' en Indicatie 'Mijten'](#) wordt als enige middel [Byemite](#) gevonden.

Om een volledig overzicht te krijgen van welke diergeneesmiddelen in Nederland ingezet mogen worden, is ook een zoekopdracht noodzakelijk naar de door de Europese commissie toegelaten diergeneesmiddelen. De in Europa toegelaten diergeneesmiddelen zijn te vinden in de databank van de European Medicine Agency ([EMA](#)). Door daar te zoeken op ['Dermanyssus AND gallinae AND chicken'](#)¹ wordt het middel [Exzolt](#) gevonden (zie Figuur 2). Exzolt komt niet als direct resultaat op de zoekopdracht naar middelen tegen vogelmijt bij het CBG. Informatie over dit middel is wel te vinden door te zoeken op [Exzolt bij het CBG](#), daar staat een directe link naar de Nederlandstalige gebruiksaanwijzing op de EMA-site.

Een biocide tegen vogelmijt wordt ook wel een acaricide genoemd (Acarina = spinachtigen, mijten en teken). Acariciden staan onder de productgroep PT18 (met de omschrijving: 'Producten voor de bestrijding van geleedpotigen (bv. insecten, spinachtigen en schaaldieren) met andere middelen dan afweren of aanlokken') van de Biocidenverordening (EU) 528/2012.

Middelen die de mijten lokken of afweren vallen onder PT19 (Producten om ongewervelde of gewervelde dieren af te weren of te lokken). Toegestane acariciden tegen vogelmijt zijn te vinden in de toelatingendatabank van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden ([Ctgb](#)). Door bij uitgebreid te zoeken onder doelorganisme in Biocide op *'bloedluis(vogelmijt)'* komt het middel [Elector](#) naar boven (zie Figuur 3).

De biociden die in Europa zijn toegelaten, zijn te vinden in de databank van de European Chemical Agency ([ECHA](#)). Zowel bij het Ctgb als bij de ECHA geeft de zoekopdracht naast Elector ook het middel met o.a. de naam U5 Bloedluispoeder, dit is echter alleen toegestaan tegen vogelmijt bij niet-professioneel gebruik. Het aankruisen van 'professioneel gebruik' voorkomt dit niet (op dit moment), dit

¹ Let op: een zoekopdracht op basis van de 'common name' 'Poultry red mite' in de ECHA-database levert om onduidelijke redenen niet dezelfde middelen op als een zoekopdracht op de wetenschappelijke naam (in dit geval wordt Exzolt niet weergegeven).

komt omdat het middel wel professioneel tegen de bedwants mag worden ingezet. Het is dan ook van belang om ook altijd de samenvatting van de productkenmerken door te nemen of professioneel gebruik specifiek tegen vogelmijt is toegestaan.

Binnen de biociden zijn er op dit moment ook nog middelen toegestaan die op de Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen (RUB-lijst) stonden en die op dit moment gespecificeerd worden per aanvrager. Deze middelen zijn te vinden in de Staatscourant van 20 juni 2018: '[Mededeling toepassingen die vermeld stonden op de lijst van de Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen \(RUB\)](#)'. Dit zijn, volgens de informatie in de voetnoot, middelen die de werkzame stof silicapoeder in combinatie met diatomeeënaarde bevatten. In deze lijst staat oa U5 Bloedluispoeder. Deze heeft echter inmiddels ook het registratieproces achter de rug en is toegelaten voor niet-professioneel gebruik tegen vogelmijt (zie hierboven).

Op deze manier kunt u zelf als professioneel legpluimveehouder op elk gewenst moment de actuele lijst vinden met in Nederland toegestane middelen tegen vogelmijt. Deze lijst kan elk moment wijzigen, het is een dynamische lijst, maar op dit moment (juli 2019) zijn er dus een drietal geregistreerde middelen (ByeMite, Exzolt en Elector). Daarnaast mogen een aantal van de (nog niet volledig beoordeelde) biociden gebruikt worden bestaande uit silicapoeder in combinatie met diatomeeënaarde (RUB lijst).

4 Enkele karakteristieken van op dit moment toegestane diergeneesmiddelen en biociden tegen vogelmijt

Bij gebruik van alle bestrijdings- en geneesmiddelen, dus ook tegen (in dit geval) vogelmijt, is het belangrijk en zelfs wettelijk verplicht om het middel volgens de gebruiksaanwijzing toe te passen. Voor vogelmijt is dat extra belangrijk omdat de vogelmijt snel resistentie tegen chemisch-synthetische middelen kan ontwikkelen. Dit staat ook vermeld in de gebruiksaanwijzing van de op dit moment toegestane middelen. Een aantal andere aspecten uit de gebruiksaanwijzingen zijn hieronder per middel weergegeven.

4.1 Byemite

Byemite is een geregistreerd diergeneesmiddel (registratienummer REG NL101917) met als werkzame stof foxim (of phoxime). De handelsvergunning houder is Bayer B.V.

Toediening gebeurt door een met water aangelengde oplossing te sprayen met grove druppel van de omgeving van de hennen waar vogelmijten zich verstoppen. Het middel mag niet rechtstreeks op de hennen worden toegepast. Voor de behandeling moet het voer worden weggehaald. Eén behandeling bestaat uit twee toepassingen met zeven dagen er tussen.

Foxim is een contactinsecticide op basis van een organofosforverbinding. Foxim is (zeer) giftig voor vissen, voor in het water levende ongewervelde dieren en voor bijen. Bij het uitrijden van mest van behandelde dieren op het land moet een veiligheidsmarge van 10 meter afstand ten opzichte van oppervlaktewater aangehouden worden.

Voor de eieren staat een wachttijd van 12 uur. De eieren moeten voor, tijdens en op dezelfde dag van behandeling worden weggenomen. De wachttijd voor slachten van de leghennen bedraagt 25 dagen.

4.2 Exzolt

Exzolt is een Europees geregistreerd diergeneesmiddel (registratienummer NL119783) met als werkzame stof fluralaner. De handelsvergunning houder is Intervet International B.V.

Toediening van Exzolt gebeurt via het drinkwater. De dosering is 0,5 mg fluralaner per kg lichaamsgewicht (overeenkomend met 0,05 ml van het diergeneesmiddel) twee keer toegediend, met een interval van zeven dagen.

Fluralaner is een acaricide en insecticide uit de groep van de Isoxazolines. Fluralaner mag niet in de waterloop terecht te komen, aangezien dit gevaarlijk kan zijn voor ongewervelde waterorganismen. Daarbij is fluralaner erg persistent in de bodem.

Voor de eieren staat geen wachttijd. De wachttijd voor de slacht bedraagt 14 dagen.

4.3 Elector

Elector is een geregistreerd acaricide (toelatingsnummer NL-0005206-0000) met als werkzame stof spinosad. De handelsvergunning houder is Elanco Animal Health Inc.

Elector wordt na verdunning in water toegepast door de verblijfplaatsen van de mijten zoals kooien, scheuren en barsten onder lage druk te behandelen. Het middel mag niet direct op de dieren gebruikt worden.

Spinosad is zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen. Het (verdunde) product mag niet in de bodem, oppervlaktewater of riolering terecht komen, daarom moet run-off (wegvloeien) vermeden worden.

Voor de eieren staat geen wachttijd in de gebruiksaanwijzing, in de handleiding van Elanco staat wel het advies om de eieren te rapen voor de behandeling om onnodige blootstelling met Elector te voorkomen.

4.4 Diatomeeënaarde/silica

In de algemene gebruiksaanwijzing die bij de silica/diatomeeënaarde acariciden staat in de staatscourant, wordt aangegeven dat 2 gram bloedluispoeder per dierplaats elektrostatisch moet worden aangebracht. Het middel is schadelijk bij inademing.

4.5 Lijst toegestane middelen

SecurEggFarmer, een initiatief van en voor legpluimveehouders, werkt aan een overzicht van alle middelen die zijn toegestaan. Dit overzicht zal waarschijnlijk in de nabije toekomst ook te vinden zijn via hun website (SecurEggFarmer.eu).

5 Andere middelen

Vogelmijt kan ook mechanisch of fysisch bestreden worden, bijvoorbeeld door het gebruik van de [Q-perch](#) (zitstok met aan de onderkant barrières tegen vogelmijt). Een andere methode voor het beheersen van vogelmijt is het inzetten van roofmijten (biologische bestrijding). Voor deze 'middelen' is geen registratie nodig.

Vanuit de sector wordt een mengsel van bijvoorbeeld groene zeep met spiritus genoemd om pleksgewijs vogelmijten te bestrijden. Ook wordt wel een plantaardige olie ingezet als stalspraymiddel eventueel met aromatische stoffen (vaak olie van kruiden als lavendel, oregano of tijm) ter bestrijding van vogelmijt. De aromatische stoffen worden ook ingezet tegen vogelmijt als voederadditief via het drinkwater. Hoewel een aantal genoemde stoffen toegestaan zijn voor bijvoorbeeld reiniging of om weerstand te verhogen, hebben deze middelen echter geen registratie als diergeneesmiddel of biocide tegen vogelmijt, en zijn dus wettelijk niet toegestaan om vogelmijt te bestrijden. De werkzaamheid tegen vogelmijt en de veiligheid is niet officieel vastgesteld zoals dat wel het geval is bij de geregistreerde middelen. Plantaardig (of natuurlijk) wil ook niet automatisch zeggen dat het middel veilig is.

Om een middel tegen vogelmijt geregistreerd te krijgen moeten officiële registratiestudies uitgevoerd worden om aan te tonen dat het middel effectief is en veilig voor mens, dier en milieu. Deze studies zijn kostbaar en kunnen enkele jaren in beslag nemen. Voor niet-patenteerbare middelen zoals aromatische stoffen en andere natuurlijke middelen is een dergelijke route niet haalbaar, omdat de kosten vaak niet terugverdiend kunnen worden.

Gebruik van natuurlijke niet-toxische middelen past beter in het huidige landbouwbeleid van kringlopen en er is behoefte aan wettelijke experimenteerruimte voor dat soort middelen. Binnen het project "Aanpak vogelmijt bij pluimvee" wordt daarom gezocht naar routes om nu niet geregistreerde middelen die tegen vogelmijt zouden kunnen werken, wel wettelijk toegestaan te krijgen. Te denken valt aan een iets eenvoudigere toelating van laag-risico-middelen als biocide zoals bij de Green Deal gewasbeschermingsmiddelen. Een andere benadering zou kunnen zijn om via gezamenlijk op te brengen gelden een reguliere beoordeling te bekostigen.

6 Conclusie

Het aantal wettelijk toegestane middelen tegen vogelmijt in de legpluimveehouderij is beperkt en de kans op resistentie van de vogelmijt tegen de chemisch-synthetische middelen ligt op de loer. Om alle toegestane middelen te vinden moet in meerdere databanken gezocht worden met behulp van de juiste trefwoorden. Het zal voor de individuele pluimveehouder lastig zijn om te komen tot een volledig overzicht.

Het gebruik van niet geregistreerde middelen tegen vogelmijt is wettelijk niet toegestaan. Het proces van beoordeling tot toelating van middelen duurt lang en is kostbaar, zeker wanneer een dergelijk middel niet te beschermen is met een patent.

Dit project is mogelijk gemaakt door financiering door het Ministerie van LNV, de Provincie Gelderland, de Gemeenten Barneveld en Ede, de regio Food Valley, AVINED en het Fonds Pluimveebelangen. Daarnaast zijn er veel toeleverende en afnemende bedrijven in de pluimveehouderij die een financiële bijdrage geleverd hebben.



Diergeneesmiddeleninformatiebank

Vind diergeneesmiddel

Zoek

?

▼ Specifiek zoeken

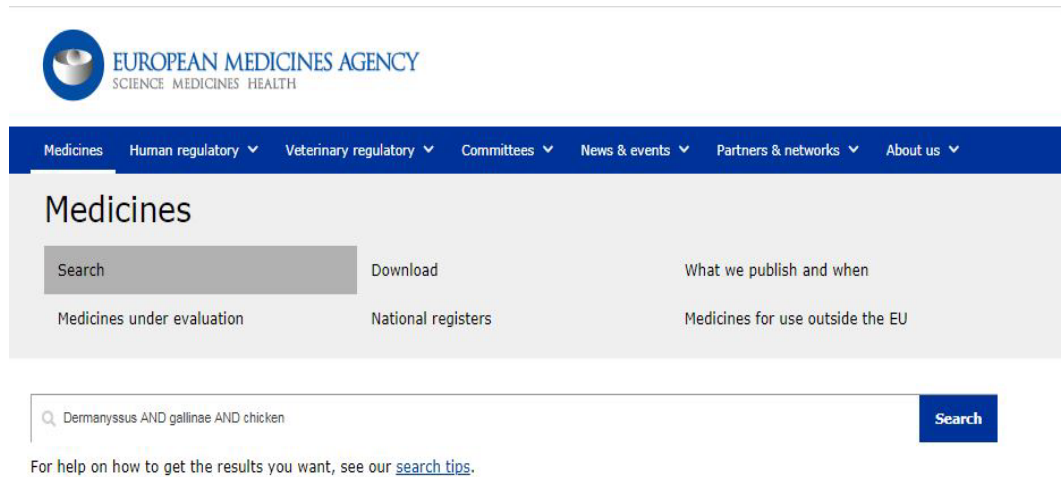
Productnaam:	<input type="text"/>	
Werkzame stof:	<input type="text"/>	
Farmaceutische vorm:	<input type="text"/>	▼
Toedieningsweg:	<input type="text"/>	▼
Afleverstatus:	<input type="text"/>	▼ ?
Registratienummer:	<input type="text"/>	?
ATCvet code:	<input type="text"/>	?
Datum inschrijving handelsvergunning:	<input type="text"/>  - <input type="text"/> 	
Handelsvergunning houder:	<input type="text"/>	
Doeldier:Kippen	▼
Indicatie:	Mijten	▼
	<input type="button" value="Zoek"/>	

Zoeken op zoekterm in alle productteksten (SPC's)

In de hele SPC:

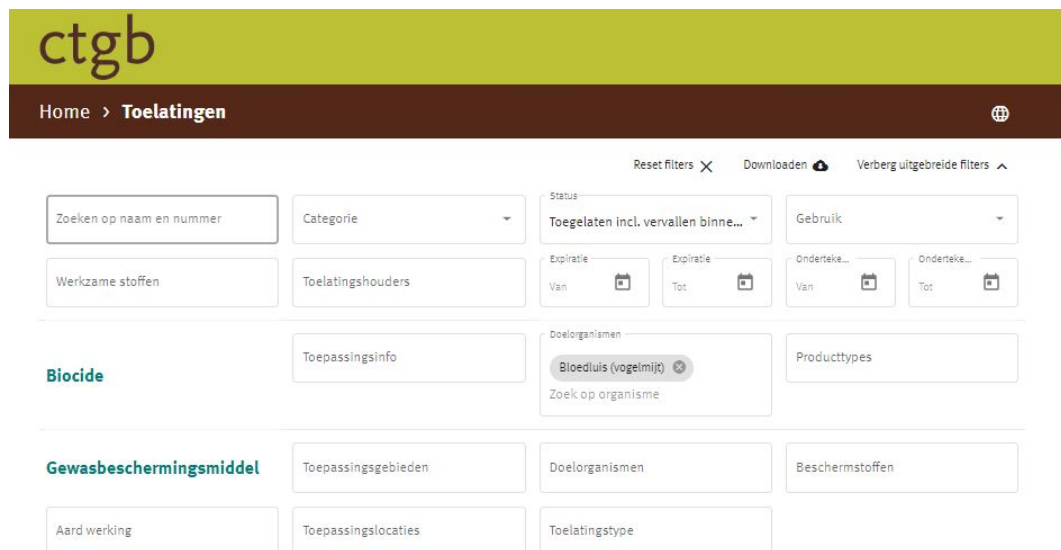
Zoek

Figuur 1 De Diergeneesmiddeleninformatiebank van College ter Beoordeling Geneesmiddelen (CBG).



The screenshot shows the EMA website interface. At the top left is the EMA logo with the text "EUROPEAN MEDICINES AGENCY" and "SCIENCE MEDICINES HEALTH". Below this is a dark blue navigation bar with links: "Medicines", "Human regulatory", "Veterinary regulatory", "Committees", "News & events", "Partners & networks", and "About us". The main heading is "Medicines". Below the heading are three columns of links: "Search" (with a search box containing "Dermanyssus AND gallinae AND chicken"), "Download", and "What we publish and when". Underneath these are "Medicines under evaluation", "National registers", and "Medicines for use outside the EU". At the bottom of the search box, there is a "Search" button and a link to "search tips".

Figuur 2 De databank van de European Medicine Agency (EMA).



The screenshot shows the Ctgb website interface. The top header is green with the "ctgb" logo. Below it is a dark brown navigation bar with "Home > Toelatingen" and a globe icon. The main content area features a search and filter interface. At the top right, there are links for "Reset filters", "Downloaden", and "Verberg uitgebreide filters". The search area includes a text box "Zoeken op naam en nummer", a "Categorie" dropdown, and a "Status" dropdown set to "Toegelaten incl. vervallen binne...". There are also "Gebruik" dropdowns and "Ondertake..." dropdowns. Below these are "Werkzame stoffen" and "Toelatingshouders" boxes. The "Doelorganismen" section is highlighted in green, showing "Bloedluis (vogelmijt)" selected. Other filter categories include "Biocide", "Gewasbeschermingsmiddel", "Aard werking", "Toepassingsgebieden", "Toepassingslocaties", "Doelorganismen", "Producttypes", "Beschermstoffen", and "Toelatingstype".

Figuur 3 Toegestane acariciden in de toelatingendatabank van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb).